

PASTOR ALEXANDER PETERSEN
TIL JYSTRUP
OG CORA NYEGAARD

Af

August F. Schmidt.

Den 25. Præst i *Jystrup* og *Valsøllille* Sogne (Ringsted Herred) efter Reformationen var *Alexander Christian Petersen*, der var Præst her i ikke mindre end 56 Aar (1844—1901). Han var fra *Nordborg* paa Als, hvor han blev født den 14. April 1811 som Søn af kst. Amtsforvalter *Jeppe Petersen* og Hustru *Anne Charlotte Zoffmann*. 1831 blev han Student fra Odense lærde Skole, 1837 den 9. Maj fik han theologisk Embedseksamen (laud), hvorefter han blev Huslærer hos Baron Stampe paa Nysø. Her blev han kendt med sin tilkommende Hustru *Cora Petronelle Nyegaard*, født den 12. Januar 1812 paa Gaarden *Frederikskilde* i *Lynge* Sogn ved Sorø. Hendes Forældre var Justitsraad, Landvæsenkommissær, Translatør *Peder Nicolai Nyegaard* (f. $\frac{8}{8}$ 1779 i Kbhvn., d. $\frac{28}{12}$ 1862 paa *Frederikskilde*) og Hustru *Catharina Elisabeth Ross* (f. $\frac{7}{8}$ 1787 i Kbhvn., d. $\frac{8}{4}$ 1847 paa *Frederikskilde*). I den smukke Egn ved Tystrup Sø henlevede Cora Nyegaard en rig og skøn Barndom sammen med en Række Søskende;

„Sangfuglene fra Frederikskilde“ kaldtes de, da de fyldte de lange, mørke Vinteraftener og de lyse Sommeraftener med Musik og Sang. Det musikalske Liv udfoldede sig her i de lave Stuer, i Haven, i Lunden og paa Søen. Ikke mindst Cora maa her have betydet meget for Hjemmet, da hun, som vi senere skal høre, havde særlige musikalske Anlæg. Ogsaa Faderen havde Evner i den Retning, en Guitar fulgte ham hele Livet igennem.

Peder N. Nyegaard var en meget dygtig og anset Mand, der havde en udstrakt Bekendtskabskreds. Under Gaardens beskedne Tag kom Videnskabsmænd og Kunstnere, Digttere og Skuespillere, Embedsmænd af alle Rangklasser, gejstlige og verdslige, civile og militære, gamle og unge af begge Køn, — de mødtes her og fandt altid gæstfri Modtagelse, „hvor — så at sige — døren altid stod åben, bordet altid dækket og en seng altid beredt til den, der trængte til hvile“¹⁾. Til daglig førtes et arbejdsomt Liv paa Frederikskilde. Justitsraad Nyegaard havde meget at varetage og Børnene fik en god Skolegang. Da Cora Nyegaard var 17 Aar, blev hun fra November 1829 Lærerinde hos Kammerherre Stemanns i Sorø. Faderen mente med Rette, at hun kunde have Udbytte af at komme ud blandt fremmede. I Maj-Juni 1836 var hun med ham paa en Rejse til Leiden i Holland, hvor P. N. Nyegaards Fætter, Professor Jacob Nieuwenhuis boede. Denne Rejse er godt oplyst i en Række Breve, som Fader og Datter i Fællesskab skrev og sendte hjem til Frederikskilde. Brevene er udgivne i Arkivar S.

1) S. Nygård: Justitsraad Peder Nicolai Nyegaard. En Selvbiografi (1929), S. V.

Nygårds Udgave af Justitsraad Peder Nicolai Nyegaards Selvbiografi (1929)¹⁾. I denne Bog oplyses vi ogsaa om, at Cora Nyegaard i Foraaret 1839 blev Lærerinde hos Byfoged og Birkedommer Jacob Møllers i Præstø, en Begivenhed, der fik saare vigtig Indflydelse paa hendes Fremtid. Her blev hun kendt med Huslæreren paa Nysø, i 1840 blev de forlovede.

I Selvbiografien anfører P. N. Nyegaard, at Alexander Petersen „kom her i Julen, og da jeg havde hørt alt godt om ham, og han meget gefaldt os alle, erholdtes mit faderlige Samtykke til denne Forening“ (S. 169). Videre skriver Nyegaard i sine Optegnelser for 1844: „Dette Aar hengled uden anden mærkelig Begivenhed end den glædelige, at Coras Forlovede, vores kjære A. C. Petersen, henimod Slutningen ved Kammerherre Neergaards Godhed blev kaldet til Sognepræst for Jydstrup og Valdsøelille. Efter den lange Venten blev nu deres Bryllup, om Gud vilde, berammet at afholdes næste Foraar, og Travlhed overkom vore Quindfolk“... 1845: „Den 16. May fandt Coras og Petersens Bryllup Sted i al Stilhed... Strax efter begave de Nyegivte sig til Khavn og derfra til deres Hjem i Jydstrup. Gud give dem megen Lykke og Tilfredshed!“ (S. 173—74).

I Faderens selvbiografiske Værk findes mærkeligt nok intet om Cora Nyegaards musikalske Evner, der dog ellers ret kom til Udfoldelse i Barndomshjemmet og i hendes ugifte Stand. Hun kom tidligt under Paavirkning af Mænd som Ingemann og Grundtvig, der tilligemed Præsterne Ferdinand Fenger (i Lyngø),

1) Dette fængslende og smukke Værk er trykt som Manuskript i kun 150 Eksemplarer.

Peter Rørdam, Nissen, Brødrene Hammerich o. a. var kære og hyppige Gæster i Hjemmet paa Frederikskilde. Hendes Talent blev i disse udvalgte Omgivelser gjort frugtbart for vor Folkemusik. Det siger sig selv, at hun maatte være en god Kraft for en Mand som Ferdinand Fenger, der ejede den ypperste Sangerløst i Grundtvigs Kreds og stadig var paa Færde for at skaffe smukke Toner til den nye Folkedigtning. I vor nyere Folkesangs første Guldalder, 1830—1850, virkede Cora Nyegaard med Liv og Sjæl. De talrige Melodier, hun har komponeret til Salmer og Sange af Grundtvig og Ingemann, hører til det ældste Sæt af Melodier, der pryder de to Digteres Værker.

Hun komponerede længe før end Rung, Matthison-Hansen, Berggreen, Barnekow og Lindemann tog fat. Mange af hendes Melodier blev senere vraget for disse Mænds, den Gang da Grundtvigs Digtning blev Kirkesang. Medens denne Digtning endnu kun blev sunget i Grundtvigs snævraste Vennekredse, i Huse og Hjem, da gjorde Cora Nyegaards blide Melodier deres løftende Gerning. — For en videre Kreds blev hun kendt, da hun i 1840 blev indbudt til Nysø af Baron Stampe. Her traf hun sammen med Thorvaldsen, Oehlenschläger, H. C. Andersen og Portrætmaleren Joh. Vilh. Gertner. Og her mødte hun sin vordende Ægtefælle.

Efter sit Giftermaal synes Fru Cora Petersen at have været saa helt optaget af sine Pligter som Hustru og Moder (hun fik 3 Sønner og 1 Datter), at hun ikke fik Tid til at beskæftige sig i udstrakt Grad med musikalsk Virksomhed. Adskillig Sygdom og Svagelighed var ogsaa med til at holde hende borte fra skabende Musikkunst. Det er derfor med

Rette, at hun som Komponist kun er kendt under sit Pigenavn.

I tre store Bind har Cora Nyegaard med smuk og fast Haand selv nedskrevet de Kompositioner, over 100 i Tal, som hun frembragte i Aarene 1822—45. Mellem disse er der iflg. *Jens Aarsbos* Oplysninger (Højskolebladet ¹⁸/₁₂ 1903) henved 40 Melodier til Digte af Ingemann og halvt saa mange til Sange af Grundtvig. Det milde og bløde i Ingemanns Hu samsvarede godt med Cora Nyegaards musikalske Talent. Til Ingemanns „Holger Danske“ fra 1838 har hun komponeret adskillige Melodier („I alle de Riger og Lande“, „Vær hilset mit gamle Fædreland“, „Østerlide“, „Det var mig en trøstig Tanke“). Endvidere har hun skrevet Melodi til „Frelseren er mig en Hyrde god“, til Grundtvigs „Rejs op dit Hoved, al Kristenhed“, „Sov sødt Barnlille“, „Glæden hun er født i Dag“, „Velkommen igen Guds Engle smaa“, til Oehlenschlägers „Underlige Aftenluften“, „Lær mig, o Skov, at visne glad“ og til Blichers „Ved Christianssand, der laa vor sidste Orlogsmand“.

Der foreligger ikke offentliggjort nogen Samling af Cora Nyegaards Kompositioner. I 1864 lod nogle af hendes Venner autografere et lille Hæfte, der rummer 14 af hendes, iøvrigt ikke betydeligste, Sange, bl. a. „Kærlighed fra Gud“ af Jens Schjørring (skrevet 1854 i Lyderslev), mærket med Aarstallet 1862, en Melodi, der synes at være den sidste fra hendes Haand. Cora Nyegaard var, som Jens Aarsbo siger, ikke nogen storslaaet Aand eller oprindelig Skaberkraft. Naar hun alligevel i lange Tider vil blive mindet hos os, er det paa Grund af hendes Kærlighed til vore store Digteres folkelige Virke, det, hun aaben-

bart levede og aandede for i sine bedste Aar. Hendes Toner lyder ikke i Kunstens Haller og nævnes ikke i dens Historie; de lever i Folkets Mund og fredes i dets Minde. Laub og Carl Nielsen har naturligvis bevirket, at det nu kun er faa Melodier af hende, der bruges ved Fællessang paa vore Højskoler og lign. Steder. I Højskolesangbogen (Nutzorns) er hendes Navn vist nu kun nævnt blandt Komponisterne ved „Rejs op dit Hoved, al Kristenhed“ og „Ved Christianssand, der laa vor sidste Orlogsmand“. —

Efter nu at have modtaget biografiske Oplysninger om Pastor Alexander Petersen og hans Hustru, skal vi stifte Bekendtskab med, hvad fhv. Træskomager *Hans Peter Christensen*, af hvis Optegnelser der tidligere er offentliggjort et Udvalg¹⁾, har nedskrevet om vort Præstepar. Christensen tjente nemlig et Par Aar som Karl i Jystrup Præstegaard (ca. 1879—81). Han var særdeles tilfreds med at være der og omtaler sin Stilling i Præstegaarden som den bedste, han havde i sine yngre Aar. Pladsen var lige saa god som at være selvstændig. Præstegaardens Jord var bortforpagtet. H. P. Christensen havde to Heste at passe; han skulde køre for Præsten til Annekskirken i Valsøllille om Søndagen, og naar der var andre kirkelige Handlinger samt al anden Kørsel til Ringsted og Borup m. m. Om Vinteren skulde han save og hugge 40 Favne Brænde og bære det ind til Ovnene, men alt uden Kommando. Pastor Petersen havde baade døbt og konfirmeret sin Staldkarl.

¹⁾ Aarbog for Historisk Samfund for Sorø Amt XXVII (1939), S. 56—70.

Medens han var Lærer paa Nysø, kom han sammen med Berthel Thorvaldsen, der efter sin Hjemkomst fra Rom havde en stor Del af sit Tilhold og Hjem paa Nysø i sine sidste Leveaar. Samværet med Thorvaldsen satte Pastor Petersen en stor Ære i, han fortalte tit om smaa Begivenheder fra denne Tid, ogsaa til H. P. Christensen. Petersen var en hjertensgod og meget afholdt Præst. Lange Veje spadserede han i sine vidtstrakte Sogne, hvor han besøgte fattige, gamle og syge. Han hjalp, hvor han kunde, og gav gode Raad og trøstende Ord til de syge. Han var ogsaa i andre Retninger opofrende. Om Vinteren holdt han Aftenskole for Ungdommen, hvilket nok kunde være nødvendigt, da der i Sognet dengang var en daarlig Skolelærer. Børnene kom desuden kun i Skole hveranden Dag om Vinteren og slet ikke om Sommeren. Pastor Petersen var meget tunghør og sang for i Kirken, Degnen kunde ikke synge. Præsten sang saamænd godt nok, men alt for hurtigt. Naar han kom til Ende med et Salmevers, var Menigheden kun halvvejs, og saa maatte han vente med at begynde igen til Enden var naaet af alle paa Verset — hvorefter det samme gentoges paany. Der var intet Orgel i Kirken, saa det var en uharmonisk Salmesang. Præsten kunde ogsaa finde paa selvlavede, smaa Historier, som han mange Gange stod og fortalte H. P. Christensen som Sandhed, medens Brændet blev savet. Petersen havde en god Røst og var en begavet Prædikant, som Folk gerne hørte. Da han efter en Præstevirksomhed i Jystrup paa 56 Aar afgik ved Døden den 22. Maj 1901, satte Menigheden en Mindesten paa hans Grav paa Jystrup Kirkegaard. —

> Fra anden halvdel af det næste år, at han havde
 været i Jystrup, og at han havde været i
 Jystrup, og at han havde været i Jystrup,
 og at han havde været i Jystrup, og at han
 havde været i Jystrup, og at han havde været
 i Jystrup, og at han havde været i Jystrup.

Alexander Petersen og Cora Nyegaard. 67

Til disse Meddelelser af Hans Peter Christensen kan føjes, at Pastor Alexander Petersen har offentliggjort skriftlige Bidrag i „Dansk Kirketidende“, „Sædemanden“ og „Indre Missionstidende“, ligesom han har udgivet en Bog om Fru Danielline Clausine Bech, f. Hastrup (død 12. Februar 1892), 1892. Ved Petersens Død blev der skrevet om ham, at han tog ikke megen Del i det offentlige Liv; dog var han i nogle og tyve Aar Formand for Sognets Sygekasse, hvis Stifter han var. „Ellers er hans Liv gledet lige saa stille og roligt hen som det nu er afsluttet. Han havde ved sit jævne, bramfrie Væsen og sine milde, kærlige Prædikener gjort sig meget afholdt af sin Menighed. I sine sidste Aar maatte han paa Grund af sin Tunghørighed holde Kapellan, men han tog dog lige til den sidste Tid Del i Arbejdet som Sjælesørger“¹⁾.

Om Præstefruen begynder H. P. Christensen med at oplyse, at hun var af Adelslægt²⁾, hvorefter han karakteriserer hende som meget ærekær og aristokratisk. Forholdet mellem hende og hendes Mand var vistnok ikke altid for harmonisk. Saa vidt han vidste, havde hun medbragt i Arv 20,000 Rigsdaler (mange Penge den Gang). Hun kunde godt tale nedsættende om Præsten og skyldte ham for at være

- 1) Venstres Folkeblad ^{23/5} 1901. Om hans 50 Aars Præstebilæum se Ringsted Folketidende ^{12/12} 1895.
- 2) Hun var af den gamle Nyegaardske Kulturslægt og var beslægtet med Familierne Nieuwenhuis, von Gartenberg og von Gartenberg-Sadogorsky. Se Patriciske Slægter III, S. 176. Slægthaandbogen I, S. 691-99. Groshennig og Hauch-Fausbøll: Danmarks Præstehistorie 1884-1911 (1914), S. 482.

5*
 Alene Fortællingen er afsluttet i
 sidste del, at Cora Nyegaard Mægdaus-
 vindningen er trykt i „Dansk Kirketidende“ for
 1916, Heft V, S. 113. 101 23

68 *A. F. Schmidt: Alexander Petersen og Cora Nyegaard.*

paaholdende. Til Gengæld fik hun Skyld for at være ødsel; begge Dele var der nok noget sandt i. Til Præstefruen blev Christensen kaldt ind en Gang hver fjortende Dag, hvor han maatte staa ret en halv Time og høre hendes Moralprædiken. „Hun sagde, jeg skulde tage efter, hvad hun som en ældre, erfaren og dannet, adelig Dame raadede mig til, og det vilde saa gaa mig vel i Livet“. Adelig blev der særlig lagt Vægt paa. Disse Moralprædikener blev mig en Vane, og Fruen og jeg kom godt ud af det i de to Aar, jeg tjente i Præstegaarden, og hun var meget ked af, jeg vilde rejse, for, som hun sagde, „nu har jeg faaet lavet et Menneske ud af dig, og saa vil du forlade mig“.

Ja, saaledes skildrer den gamle Træskomager med den stærke Hukommelse den bekendte Præstekone fra Jystrup. Det er nok værd at høre ham ogsaa, selv om han intet Indtryk giver os af Cora Nyegaards elskelige Personlighed. Hun døde i Jystrup Præstegaard den 28. April 1891.

Om hendes Slægt og Hjemmet paa Frederikskilde foreligger der — foruden den foran nævnte og citerede Selvbibliografi — et stort Værk: „Familien Nyegaard paa Frederikskilde“ (1933), udarbejdet af Arkivar *S. Nygård*. Dette Arbejde er imidlertid ikke tilgængeligt før 1969, hvorfor vi indtil videre maa nøjes med, hvad vi ad anden Vej kan fremskaffe af Oplysninger om den musikalsk begavede Præstefru og hendes Mand, Pastor Alexander Petersen.